

TEEMU JOKELA

**PERUSKOKEMUS
JA ELÄMÄNTAPA**

PERUSKOKEMUS JA ELÄMÄNTAPA

TEEMU JOKELA

**PERUSKOKEMUS
JA ELÄMÄNTAPA**

*Jälkipsykologisen ihmiskuvan
peruskäsitteitä*

3. uudistettu painos

© Teemu Jokela 2026

Kustantaja: BoD · Books on Demand,
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki,
bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH,
Friedensallee 273, 22763 Hampuri,
Saksa

ISBN: 978-952-80-5435-1

Sisältö

Kolmannen painoksen esipuhe / 7

- 1 Ihmisen ymmärrettävyys / 9
- 2 Ruumis ja sen tajuisuus / 28
- 3 Toiminnan perusta / 40
- 4 Ymmärryksen perusrakenteita / 57
- 5 Motivaatio ja elämäntapa / 77
- 6 Inhimillinen kanssakäyminen / 102
- 7 Sairaus ja kärsimys / 120
- 8 Etiikan johtopäätöksiä / 141

Kirjallisuus /161

Kolmannen painoksen esipuhe

Niin, kyllähän minä tein siitä pyhän päätöksen, että tästä kirjasta en enää uutta, tai ainakaan täydennettyä painosta ota. Ja luulin, kuten käy joka kirjani kohdalla, että en enää mitään sanottavaa tule koskaan keksimään, en kirjan teemaan enkä muutoin. Mutta siinäpä kävi taas ihan toisin. Sittemmin kirjoittamani uudempi käsikirjoitukseni kun koostui paitsi uudesta materiaalista, myös vanhan kertauksesta. Ilman kertausta uusi työ olisi ollut perin vaikea ymmärtää – mutta alkoi tuo saman toiston ajatuskin turhauttaa. Näinpä päädyin täydentämään käsillä olevaa työtä ainakin osittain tuolla uudella materiaalilla, siltä osin kuin se sopi kokonaisuuteen. Uusi materiaali, siinä missä katsoin sen kelpaavan mukaan, on sijoitettu lähinnä johdantoon sekä viidenteen ja kuudenteen lukuun.

Teinpä sitten samalla joitain muitakin muutoksia kirjan rakenteeseen. Ratkaisu ei ole täysin tyydyttävä, mutta ehkä paras minkä keksin. Mutta toisaalta, minun yliminäni ankaruuden edessä tyydyttävän tekstin tuottaminen onkin oikeastaan jo mahdottomuus. Tai no, mainituksi voi tulla *Ontologia ja pedagogiikka*, jonka suhteen en tunne enää juurikaan muutos-painetta. Mutta rautaa on taottava niin kauan kuin se on kuumaa.

Joskus itselle on esitetty kysymys, mitä oikein tarkoitan ilmaisuilla ontologia ja dynamiikka. Toiminnan ontologia koostuu lyhyesti sanoen inhimillisen toiminnan kaikkein pohjimmaisesta tasosta. Kysymys on valinnoista sinänsä – jotka perustuvat yksin kokemuskenttään sinänsä. Tätä tarkastelen ennen kaikkea 3. luvussa. Dynamiikassa on sitten kysymys tämän periaatteen saamasta konkreettisesta muodosta. Tulen tarkastelemaan tätä aihetta ennen kaikkea 5. luvussa, ottaen lähtökohdaksi inhimillisen motivaation, sen sisällöt ja niiden vaikutuksen yksilön toimintaan.

Mitä tulee tuohon kirjan alaotsikkoon, se on tietysti hieman harhaanjohtava. Se liittyy siihen mitä tulen nimittämään jatkossa psyyken ruumiillisuudeksi. Kuten myös siihen, kuinka psyyke on käsitetty kuin aivoista ja muusta ruumiista irralliseksi elementiksi. Ymmärrän tämän niin, että kun aivoja on tarkasteltu aikoinaan biokausaalisenä elimenä, on sitten ihmiselämän dynamiikkaa koskevat havainnot pelastettu olettamalla jokin ikään kuin ruumiista erilliseksi elementiksi. Tämähän on tietysti virhe, kuten tuonempana tulee vähintäänkin rivien välistä todetuksi. Näinpä ajattelin, nimen keksiessäni, jotain tämän eronteon kumoamisen jälkeistä dynaamista neurotiedettä, sanoisinko eräänlaista liberaalia neuropsykologiaa. No, jotain täytyy kirjjan nimeksi keksiä, ja tällä kertaa kävi näin.

Jouduin jossain vaiheessa toteamaan olevani eräänlaisessa noidankehässä. Käsitelläkseni yhden asian joutuisin käsittelemään ensin toisen – ja päin vastoin – ja jotta asia ei olisi liian yksinkertainen, asioita oli tietysti huomattavasti enemmän. Ongelman ratkaisemiseksi olen turvautunut tiettyyn toistoon. Tekstin lihottamista vielä nykyisestä harkitsin useampaankin eri otteeseen, mutta annoin sitten projektin olla.

Teemu Jokela
Keuruu 2026

Ihmisen ymmärrettävyys

TEORIA JA KÄYTÄNTÖ

Ihminen on luonnostaan utelias olento. Maailma ja sen ilmiöt kiinnostavat, herättäen uteliaisuutta ja vangiten mielenkiinnon. Voidaan arvella, että tavallinen kulutuskäytäntö, jossa aineellista hyvää hankitaan yli kaiken tarpeen, perustuu juuri tähän. Osuva mainos herättää aluksi uteliaisuutta, tuotteen osoittautuessa kuitenkin pian hankkimisen jälkeen mielenkiinnottomaksi. Mutta ihmistä kiinnostaa paitsi maailman aineellinen ulottuvuus, myös ihminen itse – sekä käytännön ihmissuhteiden että teoreettisen tiedon tasolla. Tämän kaltainen kiinnostus heijastelee osaltaan ihmisen evoluutiohistorian myötä rakentuneita piirteitä. Laumaeläimenä ihmiselle on sekä luontevaa että tärkeää hankkia tietoja kanssaihmisistään.

Ihminen on, edellisen ohella, myös luonnostaan monimutkainen olento. Pyrittäessä selittämään inhimillistä toimintaa on otettava huomioon lukuisia, ellei lukematon määrä erilaisia asioita. Jo perusmuuttujien määrittely on usein perin ongelmallista, eikä yhtä ainoata, kaikkia havaintoja koskevien määritelmien esittäminen ole monesti mahdollista. Voimme olettaa tämän perustuvan viime kädessä inhimillisen keskushermoston ja lopulta koko aineenvaihdunnan monimutkaisuuteen. Tämä esitajuinen kokonaisjärjestelmä, kuten voimme sitä kutsua, koostuu ilmeisesti kymmenistä ja taas kymmenistä biologisista alajärjestelmistä, jotka toimivat kaikki omien periaatteidensa mukaisesti, niiden välisten yhteisvaikutusten ymmärtämisen osoittautuessa vielä tätäkin vaikeatajuisemmaksi.

Keskeisen osan ihmisen ymmärtämisestä muodostavat juuri *tunteet*. Sen tai tuon ilmiön, olipa se sitten sanokaamme vaikkapa tietty teko tai

luonteenpiirre, merkitys koetaan ensisijaisesti tunteiden välityksellä. Kysymys on välittämästä elämyksellisestä ymmärtämisestä – tai merkityskokemuksesta, kuten asia myös voidaan ilmaista. Tämän kaltaiset ilmenemisen tavat eivät aina ole täysin todenmukaisia, mutta yhdistettynä edellä mainittuun muutoksen periaatteeseen mahdollistaa yhteyden potilaaseen. On ilmeistä, että tunne on välineenä epätarkka ja erityisen altis kaikenlaisille erehdyksille. Toisaalta se muodostaa nopeutensa osalta mielekkään ja välttämättömänkin perustan ihmistyölle – missä näet sen tietty summittaisuus ja epävarmuus otetaan huomioon.

Mitä tulee varsinaiseen *tietoon*, se voi sitten täydentää merkittävällä tavalla välitöntä intuitiivista ymmärrystä. Tämä mahdollistaa sen kehittämisen ja kehittymisen huomattavasti nopeammin kuin muutoin olisi mahdollista. Samalla kun tiedon muodostaminen ja jo muodostetun tiedon välittäminen voi tapahtua vain sosiaalisessa viitekehyksessä, mutta ihmistyön äkillisestikin muuttuvissa tilanteissa sen soveltaminen jää pitkälti juuri yksilön varaan. Tässä sen merkitystä voidaan pitää korvaamattomana. Toisaalta on huomattava, että tieto ei voi korvata mielekkäitä perustavia merkityskokemuksia. Jälkimmäisen puute voi paitsi johtaa opitun pinnalliseen omaksumiseen, myös erilaisiin väärinkäsityksiin, jopa mielekkään teoreettisen tiedon hylkäämiseen ja torjumiseen. Ajattelu tiedon muodostamisen käytäntönä kun voi perustua viime kädessä vain välittömästi annetun, ihmistyön yhteyden kohdalla pääosin juuri merkityskokemusten muodostamalta perustalta.

Søren Kierkegaard (1846) oli tanskalainen filosofis-uskonnollinen ajattelija, joka kirjoitti kaiken muun ohella *hypystä*, jonka sielunsa autuudesta huolestunut yksilö joutuu tekemään määrällisestä laadulliseen. Lähtökohdan tässä muodostaa kristinuskon todellisuutta koskeva määrällinen tieto. Koska tämä tieto on kuitenkin tuomittu jäämään vajavaiseksi, tarvitaan oikeastaan hyppy kohti uskon laadullista maailmaa. Tässä yhteydessä meitä ei kiinnosta Kierkegaardin uskonnollinen viitekehys vaan hänen ajatuksensa hypystä sinänsä – siirtymänä määrällisestä teoriasta laadulliseen käytäntöön. Määrällinen tieto on aina rajallista, niin että vaikka sanokaamme kasvattajalla olisi käytössään kokonainen kasvatustieteellinen kirjasto, ei käytännön kasvatustyön alati vaihtuvissa tilanteissa ole aikaa ryhtyä tukimaan paksuja niteitä. Mitä käytännössä tarvitaan, on juuri hyppy teoriasta

Ihminen on jotain jo sinänsä - eräänlainen olio, kuten filosofi asian ilmaisisi. Mutta paitsi tätä, ihminen on osaltaan myös jotain muuta, nimittäin ympäristössään elävä, siihen suhteutuva olento. Eksistentialismi juuri on pyrkinyt rakentamaan ihmiskuvaa tältä pohjalta. Käsillä oleva työ edustaa juuri tätä näkemystä, eksistentiaalistista perinnettä sitä samalla myös uudelleen tulkiten.